

N:o 3.

Ank. till Riksd. kansli den 22 mars 1901, kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 5 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

I en inom Andra Kammaren väckt och till sammansatta banko- och lagutskottet öfverlemnad motion, n:o 4, har herr *J. Byström* föreslagit meddelande af bestämmelse om rätt för riksbanken att utgifva sedlar å två kronor samt i sådant syfte hemställt, att § 5 i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 måtte erhålla följande förändrade lydelse:

Riksbankens sedlar må lyda endast å *två*, fem, tio, femtio, ett hundra och ett tusen kronor.

Till stöd för detta förslag har motionären, med erinran, att man i vissa främmande länder hade papperspenningar med mindre valör än vår femkronesedel, hufvudsakligen anfört, att den banksedel å en krona, som förr af riksbanken utgifvits, varit beqväm och omtyckt såsom bytesmedel; att, om ock denna valör nu vore för liten, en sedel å två kronor deremot skulle fylla ett länge känt behof och vara mycket lämplig särskildt för de mindre bemedlade vid smärre, af hvarjehanda anledningar ofta förekommande penningförsändelser inom landet; samt att, om ock kostnaderna för små sedelvalörer blefve jemförelsevis högre än

för stora, den inkomst, sedlarne gäfvé, på det hela taget dock uppvägede de ökade utgifter, sedlarne förorsakade banken.

Jemlikt beslut vid 1875 års riksdag bestämdes, att utgifvande från riksbanken af enkronesedlar skulle inställas och lägsta sedelvalören utgöra fem kronor. Till stöd för denna reform anföres i det betänkande, bankoutsittet vid nämnda riksdag i frågan afgaf, hufvudsakligen följande.

Med hänsyn till den afkastning, som sedelutgifning beredde riksbanken, vore sedlarne å en krona utan all jemförelse de minst lönande, enär kostnader och besvär för tillverkning af dessa sedlar uppginge till mångdubbelt högre procent än för de öfriga sedelvalörerna. Af hela beloppet af riksbankens vid 1874 års slut utelöpande sedlar å kronor och riksmünt utgjorde sålunda beloppet af de utelöpande enkronesedlarne blott 18,2 procent, under det att tillverkningskostnaden för dessa sedlar belöpte sig till icke mindre än 73,3 procent af tillverkningskostnaden för samtliga af riksbanken utgifna sedlar. Under framhållande, att den svenska allmänheten i mer än ett sekel i all daglig handel och vandel rört sig endast med sedlar och deraf lärt sig att betrakta dessa såsom *mynt*, anförde utskottet vidare, att i detta föreställningssätt kunde åtminstone någon rättelse väntas deraf, att, om ock endast såsom skiljemünt, ett verkligt hårdt münt sattes i omlopp. Men så länge äfven skiljemüntets funktioner i Sverige fullgjordes af sedlar, så länge skulle också hos allmänheten bibehålla sig det föreställningssätt, som vore en af de viktigaste orsakerna till vådor af bankväsendet, eller att sedlar *vore* münt och under alla vilkor kunde ersätta müntet. Indragning af enkronesedlarne syntes ock vara endast en själfklar tillämpning af de grunder, som förut framkallat beslutet om borttagande af åtta- och sextonskillingsedlarne. Enkronesedlarne företedde egenskaper, liknande dem, skillingsedlarne egt. De vore, sedan de någon tid gått ur hand i hand, ej litet förändrade till utseendet, de förekomme ofta nog iturifna och med nålar hopfästade, de fylde rätt mycket i plånboken, när de under ständig vexling samlades till belopp af några tiotal kronor. Invändningen, att silfvermüntet å en krona skulle blifva för allmänheten mindre bekvämligt än de nuvarande enkronesedlarne, syntes hafva någon betydelse egentligen blott med hänsyn till den större svårigheten att genom bref försända smärre penningbelopp. Denna olägenhet uppstode hufvudsakligen för de orter å landsbygden, der ej i närheten finnes postanstalt, som vore berättigad att utvexla postanvisningar. I syfte af

denna olägenhets undanrödjande ifrågasatte utskottet vidtagande af sådan anordning, att å samtliga poststationer i riket tillfälle bereddades till mottagande af penningförsändelser genom postanvisning.

Efter nämnda reforms genomförande har frågan om införande af sedlar å lägre valör än fem kronor vid två tillfällen varit föremål för Riksdagens behandling. Sålunda väcktes af enskild motionär förslag vid 1878 års riksdag om utgifvande af tvåkronesedlar och vid 1879 års riksdag om återinförande af sedlar å en krona. Sedan vederbörande utskott, hufvudsakligen på de skäl, som vid 1875 års riksdag anförts för enkronesedlarnes indragning, afstyrkt motionerna, blefvo dessa af Riksdagen afslagna.

Öfver nu förevarande motion hafva fullmäktige i riksbanken afgifvit infordradt yttrande och deri anført, att det enda skäl af någon betydelse, som för införande af en så låg sedelvalör som den föreslagna kunde anses förefinnas, vore, att derigenom kunde beredas lättnad och bekvämlighet vid försändningar genom postverket af mindre penningbelopp. Då emellertid — förutom att postremissvexel å hvilket belopp som helst kunde vid bankinrättning erhållas — genom den utveckling, postverket numera vunnit, och den mängd af postanstalter, som i alla landsändar inrättats, tillfälle vore beredt att genom postanvisningar, till hvilka blanketter på förhand kunde erhållas, få smärre belopp mot lindrig afgift med posten försända, ville det synas, att den olägenhet, som af bristen på småsedlar skulle i berörda hänseende vållas, ingalunda vore så afsevärd, att den borde föranleda en återgång från vidtagna, gagneliga reformer i vårt myntväsen. Fullmäktige hafva derjemte erinrat, att någon svårighet att i landsorten erhålla skiljemynt i tillräcklig mängd ej förefunnes, enär, enligt bestämmelse i instruktionen för myntverket, detta verk ålåge att på dess bekostnad och ansvar försända sådant till den ort, der fullständig poststation af första eller andra klass vore inrättad. På grund af det anförda funne fullmäktige sig böra afstyrka bifall till förevarande förslag.

Ej heller utskottet finner sig böra understödja ifrågavarande motion. De skäl, hvilka på sin tid föranledde beslutet om enkronesedlarnes indragning, gälla, enligt utskottets förmenande, äfven mot antagandet af nu föreliggande förslag; och den af berörda indragning föranledda olägenhet — någon obehärlighet vid försändning af smärre penningbelopp — beaktades vid nämnda besluts fattande,

men ansågs icke vara af betydighet att böra afhålla från en för vårt myntväsendes sunda utveckling gagnelig åtgärd. Härtill kommer, att, sedan tiden för nämnda reforms genomförande, anordningar vidtagits, hvarigenom berörda olägenhet kan sägas hafva blifvit undanröjd. I detta hänseende är att erinra om den högst betydliga utveckling, postanvisningsrörelsen i vårt land under senare år undergått. Medan vid början af år 1875 antalet postanstalter, hvilka egde befogenhet att utväxla inrikes postanvisningar, utgjorde allenast 199, uppgick vid början af innevarande år antalet postanstalter, hvilka voro berättigade att ombesörja utväxling af dylika postanvisningar å högst 100 kronor, till icke mindre än 2,682. Afgiften för inrikes postanvisningar, hvilken år 1875 utgjorde 25 öre för belopp, uppgående till högst 50 kronor, utgör nu 15 öre för belopp af högst 25 kronor samt 25 öre för belopp öfver 25, men ej öfver 50 kronor. Då således afgiften för postanvisning å högst 25 kronor utgår med allenast hälften af afgiften för rekommenderadt bref, 30 öre, samt sistnämnda afgift öfverstiger till och med sammanlagda afgifterna för vanligt bref och för postanvisning af nyssnämnda slag, skulle införande af tvåkronesedlar påtagligen endast i det fall blifva till lättnad vid försändelser af smärre penningbelopp, att dylika sedlar sändes i orekommenderadt bref. Men försändande af penningar i vanligt bref utan rekommendation är ett förfarande, hvilket tydligen icke bör uppmuntras, utan tvärtom kraftigt motverkas. Att allmänheten äfven allt mer börjat begagna sig af postanvisningar framgår deraf, att, medan under år 1875 sammanlagda beloppet af de utväxlade inrikes postanvisningarne, utgörande till antalet, i rundt tal, 61,000, uppgick till endast 2,1 millioner kronor, utgjorde motsvarande belopp, fördeladt på, i rundt tal, 1,547,000 postanvisningar, för år 1899 — det sista år, för hvilket uppgifter i förevarande hänseende föreligga — icke mindre än 43,3 millioner kronor.

Känt är ock, hurusom jemväl postremissvexlerrörelsen sedan år 1875 betydligt utvecklats. Tillkomsten af en mängd nya bankkontor å olika orter i landet — antalet enskilda sedelutgifvande banker och bankaktiebolag samt afdelningskontor af dessa båda slag af banker hafva endast under de sista tio åren ökats med 94 stycken — har för allmänheten underlättat erhållandet af dylika vaxlar; och att sådana äfven allt mer kommit i bruk framgår deraf, att, enligt sammandraget af nämnda bankinrättningars till finansdepartementet ingifna uppgifter, beloppet af dessa bankers utelöpande postremissvaxlar, hvilket den 31 december 1875 utgjorde 5,2 millioner kronor, vid 1900 års slut ökats till 33,7 millioner kronor.

Utskottet hemställer,

att herr Byströms ifrågavarande motion icke
måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 22 mars 1901.

På sammansatta banko- och lagutskottets vägnar:

F. A. BOSTRÖM.
